

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра юридичних дисциплін

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Податкове право»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
262 Правоохоронна діяльність
(правоохоронна діяльність)

за темою – «Місцеві податки та збори. Частина1»

м.Суми
2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
ХНУВС
Протокол від 29.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС (з юридичних дисциплін)
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри (юридичних дисциплін) (протокол від 29.08.2023 № 1)

Розробники:

1. Завідувач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС, доктор юридичних наук, доцент Панасюк О.В.;
2. Доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС, кандидат юридичних наук Пономарьова Я.О.;
3. Викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС Новик М.Ю.

Рецензент:

1. Заступник директора Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент Ващенко С.С.

План

1. Призначення та види місцевих податків та зборів. Порядок їх перерахування. Податок на майно.
2. Земельний податок.
3. Збір за місця для паркування транспортних засобів.

1. Призначення та види місцевих податків та зборів. Порядок їх перерахування. Податок на майно.

Місцеві податки і збори є однією зі складових частин системи місцевої влади в Україні та існують для забезпечення розвитку економіки місцевих територіальних громад, створення умов для життєдіяльності та підвищення добробуту населення на місцевому рівні. Формування системи місцевих податків і зборів розпочалося майже в один період з проголошенням незалежності України. На сьогодні, політичним вектором нашої держави є посилення ролі місцевого самоврядування шляхом децентралізації влади та створення всіх необхідних правових, соціальних, економічних, політичних та інших умов для функціонування і розвитку об'єднаних територіальних громад. Започаткований у нашій державі процес децентралізації влади з метою відходу від централізованої моделі управління в державі, побудови ефективної системи організації влади на рівні територіальних громад, впровадження та реалізації основних принципів Європейської хартії місцевого самоврядування не зможе належним чином відбутися без ефективного використання та удосконалення інституту місцевого оподаткування, який, у свою чергу, буде сприяти нагромадженню фінансових ресурсів, необхідних для розвитку

місцевого самоврядування.

За період утвердження нашої державності в новітню епоху, дослідження питання удосконалення правового регулювання наповнення грошовими коштами місцевих бюджетів за допомогою податкового механізму здійснювалося в значній кількості наукових статей і монографій. Науково-теоретичним підґрунтям для відповідних досліджень є праці ряду вітчизняних фахівців у галузі фінансового права, таких як Є. О. Алісов, Л. К. Воронова, О. П. Гетьманець, О. О. Дмитрик, І. Б. Заверуха, В. І. Курило, М. П. Кучерявенко, О. А. Лукашева, О. А. Музика-Стефанчук, В. В. Мушенко, А. А. Нечай, О. П. Орлюк, П. С. Пацурківський, М. О. Перепелиця, Н. Ю. Пришва, В. Д. Чернадчук та інші.

Однак, питання підвищення значення і ролі місцевих податків і зборів до рівня загальнодержавних в умовах новітніх державних ініціатив розширення функцій і повноважень органів місцевого самоврядування, досліджено в працях вітчизняних науковців недостатньо, по причині новизни та динамічності тематики, що вимагає подальших більш ґрунтовних досліджень цих питань.

Починаючи з 1991 року нормативне регулювання місцевих податків і зборів здійснювалося на основі закону УРСР «Про систему оподаткування», в якому було закріплено 3 місцевих податки та 12 місцевих зборів. Цей закон можна вважати початковим і водночас основоположним, на певний період, елементом побудови системи місцевого оподаткування в Україні. Починаючи з 1993 року існуюча податкова система зазнає певного реформування шляхом прийняття нових нормативних актів, метою яких було збільшення дохідної частини Державного бюджету України та місцевих бюджетів територіальних громад. До 1994 року формується система місцевих податків і зборів, введена Декретом Кабінету Міністрів «Про місцеві податки та збори». Цей Декрет був спрямований на зміцнення системи місцевого оподаткування, оскільки визначав види місцевих податків і зборів, чітко встановлював їх граничні розміри та порядок обчислення. Однак, сформована таким чином система

місцевого оподаткування мала ряд суттєвих недоліків.

По-перше, така система мала яскраво виражену тенденцію до розширення переліку місцевих податків і зборів; а по-друге - місцеві збори були недостатньо фіскально спрямованими, тобто неефективними як дієві механізми наповнення бюджетів (збір за видачу ордера на квартиру, збір за право проведення кіно- і телезйомок, збір за участь у бігах на іподромі) та досить затратними щодо їх адміністрування (збір з власників собак, курортний збір). Крім того, у прийнятих органами самоуправління положеннях про справляння окремих видів місцевих податків і зборів неточно окреслювалося коло платників, об'єкти оподаткування, змінювалися граничні ставки платежів, не вводилися передбачені як обов'язкові податки і збори, не враховувались економічний, соціальний, демографічний розвиток окремих регіонів держави тощо.

Існування цих недоліків та порушень указувало на нагальну потребу удосконалення правового регулювання місцевої системи оподаткування як на загальнодержавному рівні так і на місцевому. Розширюючи певним чином межі даного дослідження, інформаційно зазначимо, що аксіомою побудови податкової системи у нашій державі є той факт, що розвиток системи місцевих податків і зборів можна умовно поділити на два етапи: до та після прийняття Податкового кодексу України (надалі ПК України).

Отже, починаючи з 2011 року система місцевого оподаткування була реорганізована шляхом прийняття ПК України та внесення змін до переліку місцевих податків і зборів. Новації у механізмі місцевого оподаткування призвели як до позитивних так і негативних змін даної складової доходів місцевих бюджетів. У ПК України 2011 року значно скорочено перелік місцевих податків і зборів (з 14 до 5), з яких 2 були місцеві податки (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, який почав функціонувати з 01 січня 2014 року; єдиний податок) та 3 місцеві збори (збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір).

Реформування системи місцевого оподаткування зразка 2011 року не можна назвати досить ефективним, оскільки поряд з ліквідацією вище зазначених малоефективних зборів, було ліквідовано ті місцеві податки та збори, що складали 90% доходів таких бюджетів (комунальний податок, ринковий збір, збір за надання дозволу на розміщення об'єктів торгівлі), а надходження від сплати запроваджених податків і зборів по різних причинах досить мінімально забезпечували потреби у фінансових ресурсах місцевих територіальних громад.

Починаючи з 01.01.2015 р., у відповідності до ст. 10 ПК України, скасовується збір за проведення деяких видів підприємницької діяльності, а податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки замінюється на податок на майно, який, у свою чергу, включає податок на майно в частині транспортного податку, плати за землю, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Отже, сучасний перелік місцевих обов'язкових платежів має такий вигляд. До місцевих податків належать податок на майно та єдиний податок, а до місцевих зборів - збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір. , такий перелік місцевих податків та зборів є далеко не оптимальним та буде змінюватись органами законодавчої влади у найближчому майбутньому. Основним аргументом щодо необхідності таких динамічних змін є факт незабезпечення фіскальної функції сформованої в даний час системи місцевих податків і зборів.

Адже, не зважаючи на певне зростання податкових надходжень місцевих бюджетів в Україні, частка місцевих податків і зборів у цих доходах становить 7%, а основним чинником збільшення цієї частки є виключно зростання надходжень від сплати єдиного податку. Основні та найяскравіші приклади недоліків системи місцевого оподаткування, які за період побудови податкової системи неодноразово обговорювалися науковцями та практиками, згруповані О. М. Думчиковим наступним чином: незначна фіскальна роль місцевих податків і зборів та їх вузький перелік.

Пропонується розширити перелік місцевих податків і зборів за рахунок

впровадження зборів цільового призначення (прибирання і освітлення вулиць, утилізація сміття, упорядкування парків та цвинтарів); відсутність правових механізмів у органів місцевого самоврядування щодо запровадження на своїй території власних податків і зборів, що може позитивно вплинути на політику органів місцевого самоврядування. , крім перелічених недоліків, докорінне поліпшення системи місцевого оподаткування, яка є складовою податкової системи держави і водночас необхідним фінансовим атрибутом місцевих органів влади і самоврядування, є можливим при умові подолання системних проблем сучасної парадигми оподаткування в Україні.

Такі проблеми полягають у відсутності, орієнтованої на позитивний зарубіжний досвід, стратегії ефективного правового регулювання сучасного місцевого оподаткування суб'єктів господарювання, основою якої є подолання стереотипу другорядності місцевих податків і зборів у порівнянні із загальнодержавними. Для вирішення проблем, що виникають при формуванні та адмініструванні місцевих податків та зборів в Україні необхідно реформувати місцеве оподаткування в частині переведення деяких податків з розряду загальнодержавних в місцеві та встановити більш справедливий міжрегіональний розподіл частки податків. Тобто процес реформування місцевої системи оподаткування є незавершеним та потребує подальшого удосконалення в умовах політики передачі значної частини повноважень органам місцевої влади та зняття з державного бюджету обов'язку фінансування ряду витрат на місцях.

Виважена та збалансована податкова політика фіскального забезпечення місцевих бюджетів є одним із основних інструментів, що забезпечуватиме економічну стабільність місцевих громад. Крім того, підвищення ефективності функціонування системи місцевого оподаткування можливе при адаптації такої системи до європейських стандартів. В сучасних умовах постійних кризових явищ в економіці держави, формування якісної системи місцевого оподаткування, орієнтованої на європейську модель, є однією з ключових цілей. Адже у розвинених зарубіжних країнах місцеві податки

постають реальним джерелом фінансової самодостатності територіальних громад, а не виконують допоміжну роль у державному оподаткуванні. Підсумовуючи генезу системи місцевого оподаткування в Україні, варто зазначити, що цей процес був і залишається складним, непослідовним та суперечливим.

Позитивним результатом сьогодення є тенденція до скорочення місцевих податків і зборів шляхом виключення неефективних, з точки зору фіскальної спрямованості та затратних при адмініструванні державними фіскальними органами. Важливим та необхідним з точки зору фіскальної достатності та фінансової забезпеченості місцевих бюджетів є зміна статусу державних податків у місцеві.

Тобто сьогоднішня система місцевого оподаткування знаходиться на етапі адаптації до норм законодавства ЄС. На даний час та у найближчій перспективі система місцевого оподаткування потребує реформування з метою її подальшого удосконалення та максимальної адаптації до європейських стандартів. Враховуючи позитивний та негативний досвід попередніх років формування української державності, вітчизняна нормативно-правова система місцевого оподаткування повинна реформуватись, дотримуючись таких двох основних принципів - це забезпечення фіскальної функції місцевих податків та зборів для задоволення фінансових потреб місцевих територіальних громад, виконання завдань регіонального розвитку, а також гарантування сприятливої соціально-економічної політики для розвитку ділової активності суб'єктів підприємницької діяльності.

До місцевих податків належать:

- податок на майно;
- єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

- збір за місця для паркування транспортних засобів;
- туристичний збір.

Місцеві ради обов'язково установлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю, крім земельного податку за лісові землі).

Місцеві ради в межах повноважень, визначених ПКУ, вирішують питання відповідно до вимог ПКУ щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору та земельного податку за лісові землі.

Установлення місцевих податків та зборів, не передбачених ПКУ, забороняється.

Зарахування місцевих податків та зборів до відповідних місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України.

Спеціальні податкові режими

Спеціальні податкові режими встановлюються та застосовуються у випадках і порядку, визначених виключно ПКУ.

Спеціальний податковий режим - система заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб'єктів.

Спеціальний податковий режим може передбачати особливий порядок визначення елементів податку та збору, звільнення від сплати окремих податків та зборів.

Не визнаються спеціальними режимами податкові режими, не визначені такими ПКУ.

Податок на майно

В умовах посилення міжнародної податкової конкуренції та зростання мобільності капіталу державам все важче фінансувати державні видатки, оскільки наявність згаданих тенденцій призводить до зниження податкових надходжень. Одним із стабільних джерел таких надходжень на сучасному етапі розвитку економіки може стати використання оподаткування майна. Податок на майно в Україні об'єктивно розглядається як канал зростання

надходжень до доходної частини бюджетів України, тому потребує особливої уваги дослідників.

На даний момент існує багато вчених, які на високому рівні розкривають ті або інші аспекти оподаткування майна, серед яких: Л. Воронова, Б. Гузар, О. Мельник, С. Коате, С. Тайер та багато інших.

Для визначення сутності майнового податку існують два основних підходи. Відповідно до першого підходу система майнового оподаткування формує сукупність податків, пов'язаних з наявністю або рухом майна. Другий підхід включає до об'єкта оподаткування майно (рухоме та нерухоме), незалежно від здатності забезпечувати дохід його власнику.

Оподаткування податку на майно у багатьох країнах світу має потужний фінансовий потенціал, реалізація якого забезпечує наповнення місцевих бюджетів на необхідному рівні. В Україні запровадження податку на майно не забезпечило вагомозростання доходів місцевих бюджетів. Це обумовило необхідність розроблення змін до порядку справляння податку на майно у перші роки його функціонування. Однак навіть після ряду змін, внесених у механізм функціонування податку на майно, не варто очікувати значного підвищення його фінансової ефективності. Це спричинено такими ключовими проблемами:

- питома вага майнових податків у податкових надходженнях становить для країн Організації економічного співробітництва та розвитку в середньому 5,4-5,6%, тоді як зазначений показник в Україні не перевищує 3,7%;
- найбільш серйозною проблемою є база для нарахування податку. Зміни, які вносилися у порядок оподаткування нерухомого майна, так, залишили цю норму без змін, базою для нарахування податку залишається площа об'єкту, що ставить у нерівні умови платників податків, які володіють новою нерухомістю, або об'єктами, які розташовані у престижних регіонах.

- природні характеристики окремих земельних ділянок суттєво змінилися з часу їх останньої грошової оцінки. Існує гостра необхідність уточнення

даних щодо оцінки угідь, а також інвентаризації земельних угідь в системі земельного кадастру.

Існують також проблеми щодо справляння земельного податку: незаконне використання земельних ділянок, а також не за цільовим призначенням (тіньові операції у даному секторі); відсутність достовірної інформації в наявній базі даних щодо власників та землекористувачів; ділянки землі на яких розташовані багатоквартирні будинки практично не зареєстровані; великий масштаб надання пільг.

Підсумовуючи, можна констатувати, що система майнового оподаткування, зокрема кількісний та якісний склад її інструментів у національній податковій системі України, однозначно має численні неврегульовані на нормативно-законодавчому рівні питання.

Склад податку на майно

Податок на майно складається з:

податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
транспортного податку;
плати за землю.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки

Платники податку

Платниками податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості.

Визначення платників податку в разі перебування об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості у спільній частковій або спільній сумісній власності кількох осіб:

а) якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній частковій власності кількох осіб, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку;

б) якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб, але не поділений в натурі, платником

податку є одна з таких осіб-власників, визначена за їх згодою, якщо інше не встановлено судом;

в) якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб і поділений між ними в натурі, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку.

Об'єкт оподаткування

Об'єктом оподаткування є об'єкт житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його частка.

Не є об'єктом оподаткування:

а) об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які перебувають у власності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також організацій, створених ними в установленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідного державного бюджету чи місцевого бюджету і є неприбутковими (їх спільній власності);

б) об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які розташовані в зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, визначені законом, в тому числі їх частки;

в) будівлі дитячих будинків сімейного типу;

г) гуртожитки;

г) житлова нерухомість непридатна для проживання, у тому числі у зв'язку з аварійним станом, визнана такою згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування територій громад;

д) об'єкти житлової нерухомості, в тому числі їх частки, що належать дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, та особам з їх числа, визнаним такими відповідно до закону, дітям з інвалідністю, які виховуються самотніми матеріями (батьками), але не більше одного такого об'єкта на дитину;

е) об'єкти нежитлової нерухомості, які використовуються суб'єктами господарювання малого та середнього бізнесу, що провадять свою діяльність

у тимчасових спорудах для здійснення підприємницької діяльності та/або в малих архітектурних формах та на ринках;

є) будівлі промисловості, віднесені до групи "Будівлі промислові та склади" (код 125) Державного класифікатора будівель та споруд ДК 018-2000, що використовуються за призначенням у господарській діяльності суб'єктів господарювання, основна діяльність яких класифікується у секціях В-Ф КВЕД ДК 009:2010, та не здаються їх власниками в оренду, лізинг, позичку;

ж) будівлі, споруди сільськогосподарських товаровиробників (юридичних та фізичних осіб), віднесені до класу "Будівлі сільськогосподарського призначення, лісівництва та рибного господарства" (код 1271) Державного класифікатора будівель та споруд ДК 018-2000, та не здаються їх власниками в оренду, лізинг, позичку;

з) об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які перебувають у власності громадських об'єднань осіб з інвалідністю та їх підприємств;

и) об'єкти нерухомості, що перебувають у власності релігійних організацій, статuti (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку, та використовуються виключно для забезпечення їхньої статутної діяльності, включаючи ті, в яких здійснюють діяльність засновані такими релігійними організаціями добродійні заклади (притулки, інтернати, лікарні тощо), крім об'єктів нерухомості, в яких здійснюється виробнича та/або господарська діяльність;

і) будівлі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від форми власності та джерел фінансування, що використовуються для надання освітніх послуг;

ї) об'єкти нежитлової нерухомості державних та комунальних дитячих санаторно-курортних закладів та закладів оздоровлення та відпочинку дітей, а також дитячих санаторно-курортних закладів та закладів оздоровлення і відпочинку дітей, які знаходяться на балансі підприємств, установ та організацій, які є неприбутковими і внесені контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій. У разі виключення з Реєстру

неприбуткових установ та організацій декларація подається платником податку протягом 30 календарних днів з дня виключення, а податок сплачується починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому відбулося виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій;

й) об'єкти нежитлової нерухомості державних та комунальних центрів олімпійської підготовки, шкіл вищої спортивної майстерності, центрів фізичного здоров'я населення, центрів з розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, а також центрів олімпійської підготовки, шкіл вищої спортивної майстерності, дитячо-юнацьких спортивних шкіл і спортивних споруд всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, їх місцевих осередків та відокремлених підрозділів, що є неприбутковими та включені до Реєстру неприбуткових установ та організацій. У разі виключення таких установ та організацій з Реєстру неприбуткових установ та організацій декларація подається платником податку протягом 30 календарних днів з дня виключення, а податок сплачується починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому відбулося виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій;

к) об'єкти нежитлової нерухомості баз олімпійської та паралімпійської підготовки. Перелік таких баз затверджується Кабінетом Міністрів України;

л) об'єкти житлової нерухомості, які належать багатодітним або прийомним сім'ям, у яких виховується п'ять та більше дітей.

База оподаткування

Базою оподаткування є загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його часток.

База оподаткування об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, які перебувають у власності фізичних осіб, обчислюється контролюючим органом на підставі даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що безоплатно надаються органами державної реєстрації прав на нерухоме майно та/або на підставі оригіналів відповідних документів платника податків, зокрема документів на право власності.

База оподаткування об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності юридичних осіб, обчислюється такими особами самостійно виходячи із загальної площі кожного окремого об'єкта оподаткування на підставі документів, що підтверджують право власності на такий об'єкт.

Пільги із сплати податку

База оподаткування об'єкта/об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності фізичної особи - платника податку, зменшується:

- а) для квартири/квартир незалежно від їх кількості - на 60 кв. метрів;
- б) для житлового будинку/будинків незалежно від їх кількості - на 120 кв. метрів;
- в) для різних типів об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток (у разі одночасного перебування у власності платника податку квартири/квартир та житлового будинку/будинків, у тому числі їх часток), - на 180 кв. метрів.

Таке зменшення надається один раз за кожний базовий податковий (звітний) період (рік).

266.4.2. Сільські, селищні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, встановлюють пільги з податку, що сплачується на відповідній території, з об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, громадських об'єднань, благодійних організацій, релігійних організацій України, статuti (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку, та використовуються для забезпечення діяльності, передбаченої такими статутами (положеннями).

Пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, для фізичних осіб визначаються виходячи з їх майнового стану та рівня доходів.

Пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об'єктів нежитлової нерухомості, встановлюються залежно від майна, яке є об'єктом оподаткування.

266.4.3. Пільги з податку, передбачені підпунктами 266.4.1 та 266.4.2 цього пункту, для фізичних осіб не застосовуються до: об'єкта/об'єктів оподаткування, якщо площа такого/таких об'єкта/об'єктів перевищує п'ятикратний розмір неоподаткованої площі, встановленої підпунктом 266.4.1 цього пункту;

об'єкта/об'єктів оподаткування, що використовуються їх власниками з метою одержання доходів (здаються в оренду, лізинг, позичку, використовуються у підприємницькій діяльності).

Ставка податку

Ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, залежно від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості у розмірі, що не перевищує 1,5 відсотка розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 квадратний метр бази оподаткування.

Податковий період

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року.

2. Земельний податок.

Плата за землю - обов'язковий платіж у складі податку на майно, що справляється у формі земельного податку або орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності.

Платники земельного податку

Платниками податку є:

власники земельних ділянок, земельних часток (паїв);

землекористувачі.

Особливості справляння податку суб'єктами господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, встановлюються главою 1 розділу XIV ПКУ.

Об'єкти оподаткування земельним податком

Об'єктами оподаткування є:

земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні;

земельні частки (паї), які перебувають у власності.

База оподаткування земельним податком

Базою оподаткування є:

нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим розділом;

площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

Рішення рад щодо нормативної грошової оцінки земельних ділянок офіційно оприлюднюється відповідним органом місцевого самоврядування до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування нормативної грошової оцінки земель або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом.

Оподаткування земельних ділянок, наданих на землях лісогосподарського призначення (незалежно від місцезнаходження), земельним податком

Податок за лісові землі складається із земельного податку та рентної плати, що визначається податковим законодавством.

Ставки податку за один гектар нелісових земель, які надані у встановленому порядку та використовуються для потреб лісового господарства, встановлюються відповідно до статті 274 ПКУ.

Ставки податку за один гектар лісових земель встановлюються відповідно до статей 274 та 277 ПКУ.

Ставка земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено (незалежно від місцезнаходження)

Ставка податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено, встановлюється у розмірі не більше 3 відсотків від їх нормативної грошової оцінки, для земель загального користування - не більше 1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки, а для сільськогосподарських угідь - не менше 0,3 відсотка та не більше 1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки, а для лісових земель - не більше 0,1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки.

Ставка податку встановлюється у розмірі не більше 12 відсотків від їх нормативної грошової оцінки за земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання (крім державної та комунальної форми власності).

Ставки земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких не проведено

Ставка податку за земельні ділянки, розташовані за межами населених пунктів або в межах населених пунктів, встановлюється у розмірі не більше 5 відсотків від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області, а для сільськогосподарських угідь - не менше 0,3 відсотка та не більше 5 відсотків від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області, а для лісових земель - не більше 0,1 відсотка від нормативної грошової оцінки площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області.

Від сплати податку звільняються:

особи з інвалідністю першої і другої групи;

фізичні особи, які виховують трьох і більше дітей віком до 18 років;

пенсіонери (за віком);

ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";

фізичні особи, визнані законом особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Звільнення від сплати податку за земельні ділянки, передбачене для відповідної категорії фізичних осіб пунктом 281.1 цієї статті, поширюється на земельні ділянки за кожним видом використання у межах граничних норм:

для ведення особистого селянського господарства - у розмірі не більш як 2 гектари;

для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка): у селах - не більш як 0,25 гектара, в селищах - не більш як 0,15 гектара, в містах - не більш як 0,10 гектара;

для індивідуального дачного будівництва - не більш як 0,10 гектара;

для будівництва індивідуальних гаражів - не більш як 0,01 гектара;

для ведення садівництва - не більш як 0,12 гектара.

Від сплати податку звільняються на період дії єдиного податку четвертої групи власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику єдиного податку четвертої групи.

Якщо фізична особа, визначена у пункті 281.1 цієї статті, станом на 1 січня поточного року має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання, площа яких перевищує межі граничних норм, визначених пунктом 281.2 цієї статті, така особа до 1 травня поточного року подає письмову заяву у довільній формі до контролюючого органу за місцем знаходження будь-якої земельної ділянки про самостійне обрання/зміну земельних ділянок для застосування пільги (далі - заява про застосування пільги).

Пільга починає застосовуватися до обраних земельних ділянок з базового податкового (звітного) періоду, в якому подано таку заяву, та діє до початку місяця, що настає за місяцем подання нової заяви про застосування пільги.

У разі подання фізичною особою, яка станом на 1 січня поточного року має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання, заяви про застосування пільги після 1 травня поточного року пільга починає

застосовуватися до обраних земельних ділянок з наступного податкового (звітного) періоду.

Якщо право на пільгу у фізичної особи, яка має у власності декілька земельних ділянок одного виду використання, виникає протягом календарного року та/або фізична особа, визначена у пункті 281.1 цієї статті, набуває право власності на земельну ділянку/земельні ділянки одного виду використання, така особа подає заяву про застосування пільги до контролюючого органу за місцем знаходження будь-якої земельної ділянки протягом 30 календарних днів з дня набуття такого права на пільгу та/або права власності.

Пільга починає застосовуватися до обраних земельних ділянок з урахуванням вимог пункту 284.2 статті 284 ПКУ та діє до початку місяця, що настає за місяцем подання нової заяви про застосування пільги.

У разі недотримання фізичною особою вимог абзацу першого цього пункту пільга починає застосовуватися до обраних земельних ділянок з наступного податкового (звітного) періоду.

3. Збір за місця для паркування транспортних засобів.

З 1 січня 2011 року в нашій країні було запроваджено справляння збору за місця для паркування транспортних засобів. Зазначений обов'язковий платіж став вже звичним для платників, слугує додатковим дохідним важелем місцевого рівня. Натомість, його законодавчу регламентацію та правозастосування супроводжує низка проблемних моментів. Дискусійним залишається навіть питання щодо правової природи даного збору, визначення його місця в податковій системі України. Відповідно, обраний фіскальний інструментарій не завжди корелює сутності окресленого податкового платежу. Найменше спорів викликає віднесення збору за місця для паркування транспортних засобів до місцевих податкових платежів.

Така позиція науковців виправдана за кількома підставами. Пануючим фактором, що впливає на формування зазначеної точки зору є позиція вітчизняного законотворця. Згідно до пп. 10.2.1 п. 2 ст. 10 Податкового

кодексу України збір за місця для паркування транспортних засобів належить до місцевих зборів. Водночас, слід зауважити, що визначення аналізованого збору як місцевого можна вважати виправданим виходячи і з інших критеріїв:

1) рівня органу, якому надані повноваження щодо прийняття рішення про справляння податкового платежу на конкретній території.

Саме місцеві ради вирішують питання про встановлення наведеного збору (п. 10.3 ст. 10 ПК України), про «надання йому життя». Зважаючи на тотальну автомобілізацію нашого життя та тенденцію до укрупнення територіальних громад, з завершенням адміністративної реформи доцільно поставити питання про відхід від такої практики і включити збір за місця для паркування транспортних засобів до переліку податкових платежів, наведеному у п. 10.2¹ ПК України, як таких що обов'язково устанавлюються місцевими радами; 2) периметру території на якій передбачено справляння податкового платежу (конкретна територіальна громада); 3) різновиду бюджету в який надходить податковий платіж. Збір за місця для паркування транспортних засобів є закріпленим обов'язковим платежем, зараховується виключно до відповідних бюджетів місцевого самоврядування (п.20¹ ч. 1 ст. 64 БК України [2]); 4) рівня органу який здійснює конкретизацію правового механізму збору (напр., пп. 268¹.4.1 п. 268¹.4 ст. 268¹ ПК України встановлює, що ставка та порядок сплати збору до бюджету встановлюються відповідною сільською, селищною, міською радою або радою об'єднаних територіальних громад); 5) рівня органу, який приймає «допоміжні» та «дотичні» (у контексті аналізованого податкового платежу) рішення.

Так, віднесенню конкретної особи до платника збору чи визначенню земельної ділянки як об'єкта збору передую рішення місцевої ради, відповідно, про уповноваження таких осіб організовувати та провадити діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів, про затвердження переліку спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів. Що ж до віднесення збору до майнових податкових платежів, то варто передусім

зауважити, що такий аспект характеристики збору за місця для паркування транспортних засобів залишається нерозкритим в дослідженнях ні фахівців-економістів, ні в роботах правознавців. Як правило, окреслюючи периметр оподаткування майна науковці стверджують, що нині воно представлене податком на землю, податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та транспортним податком.

Подібної позиції дотримуються й деякі інші вчені, натомість, вони базують своє бачення кола майнових податків на позиції законотворця: а) посилаючись у цьому контексті взагалі на ст. 265 ПК України; б) деталізуючи склад податку на майно відповідно до чинного законодавства (оперують категорією «плата за землю» замість «податку на землю»).

Вочевидь, в цьому випадку ми маємо справу з певним стереотипом – вчені рухаються за інерцією, не звертають увагу на зміни, що відбулися в законодавстві з прийняттям ПК України. При характеристиці збору за місця для паркування транспортних засобів науковці обмежуються віднесенням його тільки до місцевих платежів або до місцевих зборів, не поглиблюючи пошук за іншими класифікаційними критеріями. Про поверховий характер наукового аналізу свідчить плутанина, якої дослідники припускаються навіть у назві платежу, коли поряд з легальною назвою використовується і довільна – збір на місце для паркування транспортних засобів. Не згадується збір за місця для паркування транспортних засобів і у контексті оцінки кількісно-якісної структури майнових податків у національних податкових системах країн ЄС та України, при аналізі оподаткування майна в країнах ЄС та в Україні. Якщо стосовно Європейського Союзу такий підхід є цілком виправданим, то відносно нашої держави – хибним. Вітчизняні новації законодавчої регламентації справляння збору за місця для паркування транспортних засобів розходяться з традиційними підходами реалізованими при оподаткування паркування автотранспорту в ЄС. Не поринаючи у дискусії щодо їх доцільності, зауважимо, що ці відмінності мають принциповий характер. На користь наведеної тези звернемося спочатку до назви розділу XII

ПК України – «Податок на майно». Зрозуміло, що законотворець таким чином суттєво звужує «кордони» забезпечувального впливу цього нормативного утворення.

Можливо не випадково в назві розділу міститься категорія «майно», зрештою два з чотирьох місцевих платежів є майновими. В свою чергу, назва ст. 268¹ ПК України вже визначає зону фіскального прикладання зусиль – місця для паркування транспортних засобів. Тобто предметом оподаткування є майно – земля, земельна ділянка (чи не старіший з існуючих предметів оподаткування). Відповідно, об'єктом збору є земельні ділянки державної або комунальної форми власності, які згідно з рішенням місцевої ради спеціально відведені для забезпечення паркування транспортних засобів.

При цьому, вітчизняний законотворець при формуванні правового механізму збору виходить з передбачуваного середнього доходу, без прив'язки до розміру коштів, що надійшли від підприємницької діяльності. Саме такий підхід притаманний для класичних майнових податків. Деталізуючи визначення збору за місця для паркування транспортних засобів як майнового, варто звернутися до висновку Криницького І.Є., який за наслідками аналізу структури майнових податків виокремлював «податки на майно» та «податки на зміну майнового стану», що представляють собою окремі класифікаційні групи майнових податків. Податкові відносини при володінні й користуванні майном містять як динамічну складову («рух» речей від одного власника до іншого), так і статичну складову (що визначає сутність терміну «оподаткування майна»). Саме до останньої групи, до податкових платежів на майно належить збір за місця для паркування транспортних засобів, адже він пов'язаний виключно з володінням майном, а не з його передачею.